

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ DAİRE

KAYAK V. TÜRKİYE

(Başvuru no. 60444/08)

KARAR

STRAZBURG

10 Temmuz 2012

İşbu karar Sözleşme'nin 44 § 2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecek olup sekli bazı değişikliklere tabi tutulabilir

10 Temmuz 2012 tarihinde

Başkan

Françoise Tulkens,

Yargıçlar

Danutė Jočienė,

Dragoljub Popović,

Isabelle Berro-Lefèvre

András Sajó,

Işıl Karakaş,

Guido Raimondi,

ve Daire Yazı İşleri Müdürü Stanley Naismith'in katılımıyla oluşturulan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Daire) 12 Haziran 2012 gerçekleştirdiği kapalı müzakereler sonrasında aşağıdaki kararı vermiştir.

USUL

1. Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan (*no 40310/06*) dava, Türk vatandaşları Hamsiye Kayak ve Vedat Kayak ("Başvuranlar") Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne ("AİHM") 1 Aralık 2008 tarihinde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ("Sözleşme") 34.maddesi uyarınca yapmış oldukları başvurudan ibarettir.

2. Başvuranlar, Elazığ'da görev yapan Avukat I. Demir ve E. İlhan tarafından temsil edilmektedirler. Türk Hükümeti ("Hükümet") kendi görevlisi tarafından temsil edilmektedir.

3. Başvuranlar, yakınlarının ölümünün okul idaresinin yetersizliğinden kaynaklandığını iddia etmektedirler (Sözleşmenin 2. maddesi). Aynı

zamanda güvenlik hakkının ihlalinden (Sözleşmenin 5. maddesi) ve tazminat amaçlı idari soruşturmanın süresinden (Sözleşmenin 6. maddesinin 1. fıkrası) şikâyet etmektedirler.

4. İkinci Daire Başkanı, 24 Mart 2010 tarihinde başvuruyu Hükümete tebliğ etmeye karar vermiştir. Sözleşmenin 29. maddesinin 1. fıkrası gereğince Dairenin, davanın kabul edilebilirliği ve esası konusunda aynı anda karar vermesi kararlaştırılmıştır.

OLAY VE OLGULAR

I. Davanın koşulları

5. Bayan Kayak 1962, Bay Kayak ise 1989 doğumlu olup ve Elazığ'da ikâmet etmektedirler. Başvuranlar, Elazığ Yatılı İlköğretim Bölge Okulu öğrencisi ve 15 yaşında iken bıçaklanarak öldürülen Sedat Kayak'ın annesi ve kardeşidir.

A. Sedat Kayak'ın ölümünün koşulları

6. Somut olayda, 13 Ekim 2000 ve 24 Ocak 2001 tarihlerinde, cinayetin faili E.G'nin de öğrencisi olduğu okulun müdürü, İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bir yazı yazarak pansiyonun pencerelerinden içeri girmenin kolay olduğunu ve bu nedenle güvenliğin sağlanamadığını ifade ederek pencerelere demir parmaklık takılmasını talep etmiştir.

7. Okul müdürü, 23 Mart 2001 tarihinde, Bahçelievler Karakol Amirliği'ne de bir yazı yazarak ve öğrencilerinin hafta sonu tatiline çıkarken ve tatil sonrasında okula dönüşte, okulun önünde, birtakım gençler tarafından taciz edildiklerini ve haraca bağlandıklarını bildirmiştir. Bu yazısında emniyet güçlerinin okuldan çıkışta ve okula dönüşte öğrencilerin güvenliğini sağlamalarını talep etmiştir.

8. Okul müdürü, 14 Eylül 2002 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığı'nın yatılı okullar hakkındaki yönetmeliğine istinaden, pansiyonun güvenliğinden sorumlu öğretmenlerin dikkatine bir talimat yayımlamıştır. Bu talimatta, ilgili öğretmenlerin yurt güvenliğiyle ilgili görevleri, okulda bulunmaları gereken süreler, öğrencilerin disiplin konuları, eğitim ve dersler haricinde öğrencilerin gözetimi konularına yer verilmekteydi. Yurt gözetimi, sabah 8'de başlayıp ertesini gün sabah 8'de bitecek şekilde 24 saatlik nöbet usulüyle düzenlenmiştir. Bu gözetim görevi eğitim binalarını, idari binaları, yemekhaneyi ve yatakhaneleri kapsamaktaydı. Talimatta, ayrıca bir öğretmenin de okul bahçesinin gözetiminden sorumlu olacağı belirtilmekteydi.

9. Sedat Kayak, 27 Eylül 2002 tarihinde okulunun önünde E.G. tarafından bıçaklanmıştır.

Aynı gün, E.G'nin okulunda öğretmen olan I. H. Y. tanık olarak başvuru ifadesinde şunları ifade etmiştir:

« (...) E.G. (...) okulumuz öğrencisidir. Bugün saat 8'e doğru okula geldiğimde E.G'nin sinirli bana doğru geldiğini gördüm. Nereye gittiğini ve ne olduğunu sordum. Sinirli bir şekilde tartaklandığını (...) söyledi ve küfretti. Kendisini yanıma çağırdım: Geleceğini söyledi (ve) yoluna devam etti. Yüzünde ve boynunda kızarıklıklar vardı. Dayak yemişti. Okul binasına girdim. Öğrencilere E.G'nin başına ne geldiğini sordum ve öğrencilerden E.'nin okulun eski öğrencisi Sedat ile kavga ettiğini öğrendim. Kavganın devam edebileceğini düşünerek olay yerine gittim (...) okulumuzdan başka bir öğretmen bizim okula doğru gelen öğrencilere uzaklaşmalarını söyledi. E. bu öğrencilerin üzerine doğru koşuyordu. Yaklaştığımda diğer öğrencilerin (...) E.'ye taş attıklarını gördüm. Olay yerine ulaştığımda Sedat Kayak'ın karın bölgesinde ve göğsünde kan gördüm. Yoldan geçen bir arabayı dururdum (...) Sedat'ı arabaya koyduk ve hastaneye kaldırıldı. (..) »

Aynı gün okul müdürü, müdür yardımcısı, nöbetçi öğretmen ve ayrıca Sedat Kayak'la birlikte E.G'nin okuluna gelen diğer bir okulun öğrencileri E. B., B. Ö ve H. I da ifade vermişlerdir. Bu öğrencilerin ikisi, ifadelerinde o okulda okuyan kardeşlerini görmek için oraya gittiklerini kaydetmişlerdir. İçlerinden biri ifadesinde, E.G'nin kendisine vurduğunu, ağabeyinin E.G'yi çağırıp ne olup bittiğini sorduğunu ve onunla kavga ettiğini belirtmiştir. Öğrenciler, otobüs

durağına gitmek için okuldan ayrıldıklarını ve orada E.G'nin elinde bıçakla yanlarına geldiğini ve bıçağı kendilerine rastgele savurduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca aralarından bazılarının kendilerini savunmak amacıyla taş attıklarını ve kurbanın bıçaklanmadan önce E.G'ye vurmak için eline sopa aldığını söylemişlerdir.

10. Elazığ İl Emniyet Müdürlüğü, aynı gün E.G'nin kullandığı bıçak hakkında bilirkişi raporu düzenlemiştir; raporda bıçağın 30,50 santimetre boyunda bir ekmek bıçağı olduğu belirtilmiştir.

11. Elazığ İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 1 Ekim 2002 tarihinde, Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlığı'na bir yazı yazarak, E.G'nin öğrencisi olduğu okulunun idarecileri ve öğretmenleri hakkında acilen görevi suiistimal soruşturması açılmasını talep etmiştir.

12. İlköğretim Müfettişleri Başkanlığı, 2 Ekim 2002 tarihinde soruşturma başlatmış ve okul müdürünün, müdür yardımcısının, okul öğrencilerinin ve bir öğretmenin ifadelerini almıştır. Öğretmenin ifadesinden bazı bölümler aşağıdaki gibidir:

« (...) Okulun bahçesinin 150 metre ilerisinde cereyan eden bu üzücü olayı gördüm (...) E.G'nin hızla yemekhaneye gittiğini gördüm (...) nereye gittiğini sorduğumda bana "siz karışmayın" diye cevap verdi. Diğer öğrencilere ne olup bittiğini sorduğumda bana "bunlar kavga ettiler, bıçak almaya gidiyor" dediler. Geriye döndüm ve yemekhanenin giriş kapısında beklemeye başladım. 3-4 dakika bekledim ama yemekhaneden çıkmadı. Okulun binasına geri döndüğümde öğrenciler bana E.'nin koştuğunu söylediler. (...) onu takip ettim. Okulun arka kapısından çıktığımda geçen sene okuldan mezun olmuş bazı öğrenciler otobüs durağında oturuyorlardı. Onlara elimle işaret ederek bağırdım ve oradan uzaklaşmalarını söyledim. Ayağa kalktılar ve yavaşça yürümeye başladılar. O sırada, E.G. onların yanına ulaştı (...) ve bir öğrencinin bağırdığını duydum (...) Bunun üzerine (...) diğer öğrencilerin taş attıklarını gördüm (...) Sonra, E.G'nin bana doğru koşarak geldiğini gördüm, peşinde başka bir öğrenci vardı (...) Bu öğrenciyi tuttum; ona ne olduğunu sorduğumda bana "E. Sedat'ı bıçakladı" dedi" (..) »

Okul Müdür Yardımcısı, ifadesinde başlıca okulun dış kapısında personel yetersizliğinden dolayı güvenlik görevlisi bulunmadığını fakat öğrencilerin saat 15:00 - 17:30 saatleri arasında ve öğle yemeği sırasında dış kapıda nöbet tuttıklarını söylemiştir. Ancak, kapıda kulübe olmadığından yağmur yağdığında orada nöbetçi bulunmadığını ifade etmiştir. Ayrıca,

güvenlik kulübesi veya görevlisi olsa dahi, okul duvarı alçak olduğu için bu tedbirlerin pek bir yararının olmayacağını kaydetmiştir.

Müdür, olaya şahit olmadığını ifade etmiş fakat E.G'nin öğrencilere yasak olmasına rağmen mutfağa girdiğini ve mutfak görevlisi kadınlardan birine bir öğretmenin ekmek istediğini söylediğini belirtmiştir. Bu ifadeye göre E.G. biraz ekmek almış, ardından ekmek bıçağını saklayarak yemekhaneden çıkmıştır.

13. Müfettiş, 4 Ekim 2002 tarihinde birçok tanığın ve olay sırasında yemekhanenin gözetiminden sorumlu öğretmen A.A'nın ifadelerine başvurmuştur. E.G'de davranış bozuklukları bulunduğunu ifade eden bu öğretmen, E.G'nin bıçağı ne zaman ve nasıl aldığını bilmediğini kaydetmiştir. Ayrıca, psikolojik danışmanlık ve rehberlik görevini yürüten öğretmenin, askerlik görevini yerine getirdiği için o sırada okulda bulunmadığını belirtmiştir. Bu görevi kendisinin ve diğer bir meslektaşının yerine getirdiklerini ve ellerinden gelen gayreti gösterdiklerini söylemiştir. Şayet görevi ihmal ile suçlanıyorsa, bunun nedeninin bu konuda uzmanlıklarının olmamasından kaynaklandığını ifade etmiştir.

Olay günü, orada bulunan öğretmen Y. E. kahvaltı verildiği sırada yemekhanede öğrencilerin yanında olduğunu, fakat E.G'nin bıçağı nasıl aldığını bilmediğini söylemiş ve bu öğrenciyi dersle alakası olmayan ve yaş icabı uyum sorunları olan bir öğrenci olarak tasvir etmiştir.

Okul Müdür Yardımcısı, yemekhanedeki işlerin denetiminden sorumlu olduğunu belirtmiştir. Olay gününde, yemekhaneye saat 7:45'te geldiğini, nöbetçi öğretmenlerin kahvaltuya nezaret etmekte olduklarını ifade etmiştir. Olaydan haberdar edildiği sırada, öğrencilerle birlikte kahvaltı yapmakta olduğunu söylemiştir. E.G'nin bıçağı nasıl ele geçirdiğini bilmediğini belirtmiştir.

14. Aynı gün, iki müfettiş düzenledikleri tutanakta, okul müdürünün yetkili makamlardan pansiyonun bulunduğu binanın zemin kat pencerelerine demir parmaklık takılmasını, dış kapı önüne güvenlik

kulübesi inşa edilmesini ve emniyet güçlerince gerekli güvenlik önlemlerinin alınmasını talep ettiğinin ve bu talebin yerine getirilmediğinin altını çizmişlerdir. E.G'nin akademik dosyası incelendiğinde bu öğrencinin düzenlenen bir ankette sınıf arkadaşları tarafından arkadaşlarıyla geçim sorunları olan, "kırıcı", "bencil", "sinirli" ve kendini kimseden korkmayan bir lider olarak gören bir öğrenci olarak nitelendiği görülmüştür. Diğer taraftan, dosyada bu öğrencinin gelişimi ile ilgili hiçbir kayıt bulunmadığı, kişiliği ile ilgili gözlemlerin dikkate alınmadığı ve sorunlarını çözmeye yönelik hiçbir tedbir alınmadığı gözlemlenmiştir.

Aynı gün ifadelerine başvurulanan yemekhane çalışanları, E.G'nin bıçağı nasıl ele geçirdiğini bilmediklerini söylemişlerdir.

15. İki müfettiş, 7 Ekim 2002 tarihinde E.G'nin ifadesini almışlardır. E.G. ifadesinin önemli kısımları aşağıdaki gibidir:

« (...) Öldürdüğüm Sedat Kayak ve B. Ö., E. B. ve H. İ. adlı arkadaşları okulda bir grup oluşturmuşlardı. Okuldan geçen sene mezun oldular. (...) Geçen sene bana sataşarlardı. Bir defasında, öldürdüğüm Sedat Kayak burnumu kırmıştı. Bu sene, bir defasında yanlışlıkla B. Ö.'nün kardeşi Bülent Ö.'nün (8. sınıf öğrencisi) odasına girdim, bana odasına neden odama giriyorsun diye küfretti. Tahammül edemeyip onu tokatladım. Bir hafta sonra Bülent Ö., ağabeyi B. Ö.'ye ona vurduğumu söylemiş. Olay günü, 27 Eylül 2002 tarihinde, B. Ö. isimlerini verdiğim arkadaşları ile okula geldi. (...) Yemekten önce B. ve arkadaşları dışarıda beni gördüler ve çağırdılar. Onlara doğru gittiğimde, B. Ö. bana vurarak ve küfrederek niçin kardeşine vurduğumu sordu. Ona bana küfretmemesini söyledim (...) o anda tartışmamız devam ederken, Sedat Kayak yüzümden ittirdi ve "sen kendini ne sanıyorsun, bir halt yapamazsın" (..) gibi şeyler dedi. O sinirle yemekhaneye gittim. Görünmeden mutfağa girdim, bıçağı aldım. O sırada Müteahhit firma personeli mutfaktaydı. Gruptan ayrıldığımda, onlar bana "gel, gel, kaçma" demişlerdi. Bıçağı alıp yanlarına gittim. Okulun kapısından dışarı çıkmışlardı. Yanlarına vardığımda, "gel, aşağı ineceğiz" dediler. Onlar önde, ben arkada otobüs durağına gittik. B. Ö. ve iki arkadaşı ellerine taş aldıkları sırada Sedat Kayak ağaçtan bir dal kopardı. B. elinde taşla üzerime yürüdü, kendimi korumak için cebimdeki bıçağı çıkardım. Amacım yaralamak veya vurmak değildi sadece korkutmak istiyordum. Sedat Kayak ağaç dalı ile bana vurarak elimdeki bıçağı düşürmeye kalkıştı. Farkına varmadan bıçağı gelişigüzel salladım. Bıçak Sedat Kayak'ın göğsüne isabet etti (...) »

16. Müfettişlik Başkanlığının 11 Ekim 2002 tarihli soruşturma raporunda, rehberlik ve psikolojik danışmanlıktan sorumlu iki öğretmene gelecekte okul dosyalarındaki bilgilere ve rehberlik ve danışmanlık görevlerinin ifasına daha fazla itina göstermeleri amacıyla uyarı cezası

verilmesi tavsiye edilmiştir. Bu soruşturma raporu özetle şu hususlara yer verilmiştir:

« (...) A. Olayların gelişimi:

1. H. İ İMKB/YIBO'nun bir önceki sene mezunları öğrenci B. Ö, Sedat Kayak, E. B., Bülent Ö. (...) 27 Eylül 2002 tarihinde saat 7:45 sularında doğru YIBO'ya gelmişlerdir (...)
2. B. Ö. ve arkadaşları, YIBO'da 8. sınıf öğrencisi olan E.G'yi yanlarına çağırılmışlardır. E.G'nin, B.Ö.'nün YIBO'da okuyan kardeşini daha önce dövmesinden dolayı aralarında sözlü atışmalar ve küfürleşmeler olmuştur (...)
3. Bu küfürlerden onuru kırılan E.G. yemekhaneye gitmiş ve yemekhaneden gizlice bir bıçak almıştır. Bıçağı saklayarak kendisini çağırılan grubu takip etmiştir.
4. Okulun doğu tarafında bulunan dış kapıya yaklaşık 150 metre uzaklıkta bulunan otobüs durağında kavga etmişlerdir. E.G. kendisine taş atılmasından sonra bıçağı rastgele savurmuştur. Sedat Kayak (maktul) bir ağaçtan kopardığı bir dal ile E.G.'nin elindeki bıçağı düşürmeye çalıştığı sırada göğsüne bir bıçak darbesi almıştır. (...)
5. Yaralanan Sedat Kayak olay yerinden geçen bir taksiye bindirilerek arkadaşları tarafından hastaneye kaldırılmış ve hastanede yaşamını yitirmiştir. E.G. okula ceketini almak için geri döndüğünde, müdür yardımcısı S. C. ve bir veya iki öğretmen elinden bıçağı almışlar ve E.G.'yi müdür odasına getirmişlerdir. E.G., okul müdürünün emniyete telefon ettiği sırada kaçmış ve bir otobüse binmiştir. Emniyet güçleri tarafından yakalanmış ve savcı önüne çıkarıldıktan sonra tutuklanmıştır. (...)
6. Okul idarecileri olaylarla ilgili olarak gerekli girişimlerde bulunmuşlardır.

B. Mevcut koşulların olaylar üzerindeki etkisi

1. Okulun doğu ve güney cephelerinde bulunan çıkış kapılarında güvenlik kulübesi veya güvenlik görevlisi bulunmamaktadır (Bununla birlikte, günün belirli saatlerinde öğrencilerin bu noktalarda nöbet tuttuğu bildirilmiştir).
2. Rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğretmeni, askerlik görevi nedeniyle 21.11.2001 tarihinde okuldan ayrılmıştır. Kendisinin yerine öğretmenler A. A. ve B. İ. görevlendirilmişlerdir (Okul müdürü ilgili toplantılarda, bu görev için bir rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğretmeni atanması için sözlü ve yazılı talepte bulunmuştur. Talebi yerine getirilmemiştir).
3. E.G.'nin sınıfında "Ben Kimim?" başlıklı bir anket yapılmıştır (...) Bu ankette E.G. kırıncı, kaba, bencil, sinirli, aniden öfkelenen, dağınık ve arkadaşları ile iyi geçinmeyen bir öğrenci olarak nitelendirilmesine karşın, anketin sonuçları analiz edilmemiş, sorunları çözecek teklifler getirilmemiştir (...)
4. E.G'nin "öğrenci gelişim" dosyası, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliğinin 50. maddesinin (k) ve (l) fıkraları ve 51. maddesinin (c) ve (f) fıkraları ile İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin 23. maddesinde öngörülmesine karşın, ne rehberlik öğretmeni ne de psikolojik danışma hizmeti veren öğretmenler tarafından doldurulmamış ve dosyada işlem yapılmamıştır. (Sınıf öğretmeni bu konuda uzman olmamasına rağmen elinden gelen gayreti sergilediğini ifade etmiştir.)

C. İdaricilerin ve öğretmenlerin sorumluluğu

1. 1739 sayılı Kanununun 22. maddesi, 2222 Sayılı Kanununun 3. maddesi ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin 31. maddesinin (b) fıkrası gereğince eğitim, altı yaştan on dört yaşa kadar zorunludur. İlkokullar yönetmeliğinin 31/b maddesi “on dört yaşına kadar eğitim sürecini tamamlayamayan öğrenciler için velisinin yazılı isteği ile iki yıl ek süre tanınır” şartını koymuştur; bununla birlikte okul idaresi bu çerçevede E.G. ve diğer bu durumdaki diğer dört öğrencinin durumlarını değerlendirmek zorundaydı (2002/40 Ek 34 sayılı Genelge). Okul idaresi bu değerlendirmeyi yapmamıştır. Velilerinin başvurusu olmamasına rağmen, yönetmeliğin hükümleri E.G. ve aynı durumdaki yaşı on dördü geçmiş diğer dört öğrenciye uygulanmamıştır (Yapılan hesaplama göre 16.09.2002 tarihinde, yani eğitim ve öğretim yılının başlamasından hemen önce E.G. on yedi yaşını bitirmiş ve on sekiz yaşından gün alalı 8 ay 12 gün geçmiştir).

2. Okul idarecileri ve sınıf öğretmeni, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri veren öğretmenlerin eşgüdüm içerisinde çalışıp çalışmadıklarını ve görevlerini yeterli şekilde yerine getirip getirmediklerini değerlendirmede gerekli hassasiyeti göstermemişlerdir. İlgili yönetmeliğin ilişik kesilmesine yönelik 31(b) maddesinin gereğini yerine getirmemişlerdir.

3. Bu olayda gözetmen öğretmenlerin kusurları veya hataları bulunmamaktadır (...)

Sonuç - Kanaat ve öneriler: (...) idarecilerin ve okul öğretmenlerinin olayların meydana gelmesinde ve sonrasında doğrudan hataları yoktur. Bununla birlikte, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleriyle görevli öğretmenler A. A. ve B. B.'nin, 8. Sınıf öğretmeni A. D.'nin ilgili öğrencilerin ilişkilerini süresi dâhilinde kesmeleri konusunda ve öğrenci gelişim dosyalarının tutulmasında daha itinalı davranmaları konusunda uyarılmaları gereklidir (...)

B. E.G hakkında açılan ceza davası

17. Elazığ Ağır Ceza Mahkemesi, 26 Mart 2003 tarihinde E.G'yi cinayet suçundan yirmi altı sene hapis cezasına çarptırılmıştır; cezası on sene on aya indirilmiştir.

18. Yargıtay, 7 Haziran 2004 tarihinde bu kararı bozmuştur.

19. Elazığ Ağır Ceza Mahkemesi, 2 Eylül 2004 tarihinde Türk Ceza Kanununun (TCK) 448. maddesi gereğince E.G'yi yirmi dört yıl hapis cezasına çarptırmıştır; cezası on yıl hapis cezasına indirilmiştir. Bu karar, Yargıtay tarafından bozulmuştur.

20. Elazığ Ağır Ceza Mahkemesi, 21 Ekim 2005 tarihinde E.G'yi müebbet hapis cezasına çarptırmış ve ceza altı yıl sekiz aya indirilmiştir.

C. Hukuk davası

21. Bu arada, 5 Mayıs 2003 tarihinde başvuran, kendi ve (reşit olmayan) oğlu adına 26 Mart 2003 tarihinde cinayetten suçlu bulunmuş ve mahkûm olmuş E.G.'nin babası hakkında hukuk mahkemesinde tazminat davası açmıştır.

22. Elazığ Asliye Hukuk Mahkemesi, 22 Haziran 2004 tarihinde bu talebi yanlışı kişiye karşı açılmış bir dava olduğu gerekçesiyle reddetmiştir. Bu konuda Mahkeme, olaylar sırasında E.G. yatılı bir okulda öğrenci olduğu için, E.G.'nin denetim ve gözetim sorumluluğunun ders saatleri dâhilinde okul idaresine ait olduğunun altını çizmiştir. Mahkeme, bundan dolayı E.G.'nin babasının, davanın tarafı olmadığını kaydetmiştir. Asliye Hukuk Mahkemesi, ayrıca davacının okul yöneticileri hakkında İdare Mahkemesi'nde dava açabileceğini belirtmiştir.

23. Temyize gidilmediğinden, bu karar 19 Kasım 2007'de kesinleşmiştir.

D. İdari sorumluluk davası

24. Öncesinde, 27 Mart 2003 tarihinde, başvuranların avukatı Elazığ Valiliği kanalıyla Milli Eğitim Bakanlığı'na Sedat Kayak'ın ölümünden kaynaklanan zarar nedeniyle tazminat talebinde bulunmuştur. Talebinde, okul idaresinin öğrencileri denetim ve gözetim görevini yerine getirmediklerini, bu nedenle ağır kusurlu olduklarını ileri sürmüştür. Bu bağlamda, söz konusu olayların okul sınırları içinde ve öğretmenlerin gözleri önünde meydana geldiğini ve ayrıca E.G'ye mağdura saldırı için kullandığı kendisine bıçağı yemekhane personelinin verdiğini öne sürmüştür.

25. Valilik, 2 Nisan 2003 tarihinde bu talebi Milli Eğitim Bakanlığı'na tebliğ edilmiştir.

26. Valilik, 17 Nisan 2003 tarihinde yapılan soruşturmada okul idaresinin ve öğretmenlerin ihtilaf konusu olayda ve sonuçlarında doğrudan sorumluluklarının bulunmadığı sonucuna varıldığı cevabını vermiştir.

27. Başvuran, 2 Haziran 2003 tarihinde kendi ve oğlu adına görevi suiistimal suçlamasıyla ve suç aletinin oğlunun katiline yemekhane personeli tarafından verildiği gerekçesiyle Milli Eğitim Bakanlığı hakkında İdare Mahkemesi'nde tazminat davası açmıştır. Başvuran, ayrıca ders saatleri dışında yatılı okul öğrencilerinin gözetmen öğretmenin nezaretinde etüt salonunda olmaları gerektiğini kaydetmiştir. Bu noktada, olaylar sırasında gözetmen öğretmenin nerede bulunduğu belirlenmesi için hiçbir soruşturmanın yapılmadığını ileri sürmüş, gözetmen öğretmenin niçin görevlerini yerine getirmediği ve E.G.'nin okul içerisinde nasıl serbestçe dolaşabildiği sorularını yöneltmiştir.

28. Malatya İdare Mahkemesi, 31 Mart 2004 tarihinde uğranan zararı tespit etmek için bir bilirkişi görevlendirmiştir.

29. Bilirkişi, 1 Temmuz 2004 tarihinde, maktulün annesinin uğradığı maddi zararı, ilginin yaşaması halinde annesine verebileceği maddi desteğe karşılık 8,048,410,300 Türk Lirası olarak hesaplamıştır.

30. Malatya İdare Mahkemesi, 7 Eylül 2004 tarihinde dava dosyasını yetkili gördüğü Elazığ İdare Mahkemesi'ne göndermiştir.

31. Elazığ İdare Mahkemesi, 23 Haziran 2005 tarihinde, davayı söz konusu ölüm vakasında okul idaresinin sorumluluğuna işaret eden hiçbir delilin bulunmadığı gerekçesiyle reddetmiştir. Mahkeme, gerekçesinde E.G'nin, okul bahçesinde kendine yapılan bir sözlü sataşmadan dolayı sinirlendiğini, bıçağı gizlice temin ettiğini ve olayın okul sınırları dışında gerçekleştiğini kaydetmiştir. Mahkeme, ayrıca saldırganın yürürlükteki mevzuata göre, eğitim sürecinin sonlandırılmamasının ölüm olayının gerçekleşmesinde herhangi bir etkisinin olmadığına hükmetmiştir.

Mahkeme heyeti üyelerinden biri, bu karara muhalefet şerhi koymuştur. Bu hâkim muhalefet şerhinde şu hususlara değinmiştir:

« 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 22. maddesine göre ilköğretim çağı altı yaştan on dört yaşa kadardır. Aynı kanunun 56. maddesi gereğince eğitim ve öğretim hizmetinin, bu kanun hükümlerine göre Devlet adına yürütülmesinden, gözetim ve denetiminden Milli Eğitim Bakanlığı sorumludur.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın ilk okullara ilişkin yönetmeliğini 31/b maddesi gereğince 8 yıllık öğrenimi yaş sınırını dâhilinde bitiremeyen öğrencilerin öğrenim sürelerinin velilerin yazılı isteği üzerine azami iki yıl daha uzatılabilir (...) Bu iki sene içinde öğrenimini tamamlayamayanlara bir öğrenim belgesi verilir. (...)

Söz konusu davada, şikâyetçinin yakını İMKB okulunun yatılı öğrencisi E.G. tarafından bıçaklı saldırı sonucu ölmüştür. İlköğretim yaşını geçtiğinden dolayı yukarıda açıklanan kanun hükümlerine göre okulla ilişkisinin kesilmesi gereken E.G'nin okul hayatına devam etmesinin okul idaresinin hatası olduğu tartışılmaz. Ayrıca öğrencilerin girmesinin yasak olduğu yemekhaneye girerek personele öğretmelerinin eklemek istediğini söylemiş ve o arada bıçağı almıştır. Okul yetkililerinin gerektiği şekilde müdahale etmemesi nedeniyle, gözetim ve denetim görevlerinde kusurlar olduğu açıkça görülmektedir. »

32. Başvuran, 9 Ağustos 2005 tarihinde kendi ve oğlu adına bu kararı temyiz etmiştir.

33. Danıştay, 23 Ocak 2007 tarihinde Danıştay Başsavcısı'nın, idarenin kusurunun sabit olduğu, dolayısıyla ilk derece mahkemesinin kararının bozulması gerektiği yönündeki mütalaasına uymayarak yargılamayı yapan mahkemenin kararını onamıştır. Başsavcının görüşleri aşağıdaki gibidir:

« Dosyaya bakıldığında olaydan sorumlu öğrencinin yasak olduğu halde yemekhaneye girdiği ve oradan bıçak aldığı açık olarak görülmektedir. (...) [fail] şikâyetçinin çocuğunu bıçaklayarak öldürmüştür. Okul idaresinin görevini ihmal ettiği sabittir; zira okul yetkilileri gözetim ve denetim görevlerini yerine getirmemişler ve failin yasak olduğu halde yemekhaneden bıçak temin etmesine müdahale etmemişlerdir. Ayrıca, yaşına bakıldığında, failin okulla ilişkisinin kesilmiş olmasının gerektiği açıktır. »

34. Başvuranlar, 14 Mart 2007 tarihinde diğer iddialarının yanı sıra Elazığ Asliye Hukuk Mahkemesi'nin kararına (22. paragraf) istinaden idarenin sorumluluğunun tespit edildiği iddiasıyla bu karara itiraz etmiş ve davanın yeniden görülmesini talep etmişlerdir. Bu bağlamda, temyiz başvurularında yer verilmemiş olsa dahi ilgili mahkemenin kararında idareye karşı tazminat davası açılabilmesi yolundaki görüşünü dikkate almadığı gerekçesiyle Danıştay'ı itham etmişlerdir. Başvuranlar, ayrıca hukuk ile idare mahkemeleri tarafından benimsenen tutumun, uğranılan

zarardan hiç kimsenin sorumlu tutulamayacağı kanaatine yol açtığını savunmuşlardır.

35. Danıştay, 2 Temmuz 2008 tarihinde başvuruların, davanın yeniden görülmesi için yaptıkları itirazı reddetmiştir.

II. İlgili iç hukuk kuralları ve uygulamaları

36. 24 Haziran 1973 tarihli ve 1739 sayılı kanununun 22. maddesinin İlköğretim ile ilgili hükmüne göre, ilköğretim, altı - on dört yaş arası çocukların eğitim ve öğretimi anlamına gelmektedir.

Bu kanununun 56. maddesi gereğince, eğitim ve öğretim hizmetinin Devlet adına yürütülmesinden, gözetim ve denetiminden Milli Eğitim Bakanlığı sorumludur.

HUKUKÎ DEĞERLENDİRME

I. Kabul edilebilirlik ile ilgili olarak

37. Hükümet, başvuruların şikâyetleri için ulusal makamlara başvuruda bulunmadıkları, esasta dahi Sözleşmeye atıfta bulunmadıkları gerekçesiyle göstererek iç hukuk yollarını tüketmediklerini iddia etmektedir.

38. Başvuranlar, bu iddiaya itiraz etmektedirler.

39. AİHM, başvuru şikâyeti ile ilgili olarak en azından esas bakımından iç hukukta öngörüldüğü şekilde ve süre içerisinde ilgili ulusal mahkemelere başvurulması gerektiğini hatırlatmaktadır (diğerlerinin yanı sıra bkz. *Cardot v. Fransa*, 19 Mart 1991, paragraf. 34, seri A no 200). AİHM, somut olayda, başvuruların Sedat Kayak'ın ölümünde okul idaresinin sorumluluğunun bulunduğu gerekçesiyle, görevi ihmalden ötürü idare mahkemelerinde tazminat davası açtıklarını gözlemlemektedir. Başvuranlar, yakınlarının ölümünün koşulları ve anılan sorumluluklar ile ilgili olarak ulusal makamlara başvurmuşlardır. (yukarıda belirtilen 24, 27,

32 ve 34. paragraflar) Bu nedenle, AİHM, Sözleşmenin 2. maddesi kapsamındaki şikâyet ile ilgili ilk itirazını reddetmektedir.

40. AİHM, ayrıca geçmişte Türk hukuk sisteminde sanıklara Sözleşmenin 13. maddesi kapsamında idari yargı işlemlerinin uzunluğu ile ilgili başvurabilecekleri etkin bir başvuru yolu bulunmadığına hükmettiğini hatırlatmaktadır (*Ayık v. Türkiye*, no 10467/02, paragraf. 30, 21 Ekim 2008). AİHM, bu davada, bu içtihadından farklı hareket etmek için hiçbir neden görmemektedir. Dolayısıyla, AİHM, Hükümetin bu noktadaki itirazını reddetmektedir.

41. AİHM, başvurunun Sözleşmenin 35. maddesinin 3. fıkrası bakımından dayanaktan yoksun olmadığını ve başka herhangi bir kabul edilemezlik nedeni görmediğini kaydetmektedir. AİHM, bu nedenle başvurunun kabul edilebilir olduğunu belirtmektedir.

II. Sözleşmenin 2. maddesinin ihlali edildiği iddiası ile ilgili olarak

42. Başvuranlar, yakınlarının ölümünün, okul idaresinin kusurundan kaynaklandığını öne sürmektedirler. Başvuranlar, okul idaresinin ilköğretim yaşını geçmiş bir kişinin okulla ilişkisini kesmediğini ve kendisine suç aletini temin ettiğini iddia etmektedirler.

Başvuranlar, ayrıca okul müdürü tarafından okulunun güvenliği ile ilgili sorunlardan haberdar edilmelerine rağmen ulusal makamların bu konuda kayıtsız kaldıklarını ve neticede güvenlik zafiyeti meydana geldiğini ifade ederek Sözleşmenin 2. ve 5. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmektedirler.

AİHM, başvuranların şikâyetlerini, yalnızca Sözleşmenin 2. maddesi açısından incelemeyi uygun bulmuştur. Bu maddenin ilgili kısmı aşağıdaki gibidir:

« Herkesin yaşam hakkı yasanın koruması altındadır. Yasanın ölüm cezası ile cezalandırıldığı bir suçtan dolayı hakkında mahkemece hükmedilen bu cezanın yerine getirilmesi dışında hiç kimse kasten öldürülemez (...) »

43. Hükümet, başvuruların iddialarını reddetmektedir.

A. Tarafların iddiaları

44. Başvuranlar, maktulün hayatının korunmasının ve failin engellenmesinin Devletin sorumluluğunda olduğunu savunmaktadırlar. Başvuranlara göre, ihtilaf konusu olaylara karışan yatılı okul öğrencileri konumları itibarıyla Devletin yetkisi, koruması ve bakımı altında oldukları için devlet bu davada sorumluluğunu reddedemez.

45. Bu bağlamda, başvuranlar, yakınlarının bir Cuma günü ders saatleri dâhilinde, öğrencilerin okul dışına ve dışarı çıkmalarının yasak olduğu bir gün ve saatte öldürüldüğünü hatırlatmakta ve mahkûm E.G.'nin, devletin sorumluluğu altında bulunduğunu ileri sürmektedirler. Başvuranlar, Devletin yatılı okullarda sürekli güvenlik sağlama zorunluluğu olduğunu ve özel bir tehdit olmadığı durumlarda bile koruyucu güvenlik tedbirleri almakla yükümlü olduğunu kaydetmektedirler. Başvuranlar, çocukların her an koruma ve gözetime muhtaç olduklarını, dolayısıyla Devletin çocukların başkalarına verebilecekleri zararlardan ve maruz kalabilecekleri tehditlerden sorumlu olduğunu ifade etmektedirler.

46. Başvuranlar, ayrıca okul müdürünün yetkilileri güvenlik sorunları ile ilgili olarak birçok defa uyardığını ve yetkililerin bu talebe karşılık vermediklerini, dolayısıyla güvenlikle ilgili sorumluluklarını yerine getirmediklerini ifade etmektedirler. Bunun yanı sıra, failin yaşı gereği okulla ilişkisinin kesilmiş olması gerektiğini savunmakta ve yetkilileri öğrenimine devam etmesine müsaade etmeleri sebebiyle itham etmektedirler. Başvuranlar, ayrıca yemekhane personelinin failin yemekhaneye girmesine müsaade ederek görevlerini ihmal ettiklerini ve göre suç teşkil eden fiilini engellemediklerini öne sürmektedirler.

47. Hükümet, Sözleşmeci Devletin Sözleşmenin 2. maddesi kapsamında kişilerin yaşamını risk ve tehlikelere karşı koruyucu tedbir alma yönündeki pozitif yükümlülüğünün bireyin yaşamına yönelik doğrudan ve yakın bir tehlike söz konusu olduğu hallerde geçerli olduğunu ve bu yükümlülüğün istisnai durumları kapsamadığını savunmaktadır. Hükümet, ayrıca kişinin yaşamını korumak için koruyucu tedbir almakta kusuru olan ulusal makamların bu ihmallerinin kasıtlı olduğunun ispatlanması gerektiğini kaydetmektedir.

48. Hükümet, Devletin söz konusu koruyucu tedbirleri alma zorunluluğunun mutlak olmadığını kaydetmektedir. Hükümet, *Osman v. Birleşik Krallık* (28 Ekim 1998, paragraf. 116, *Karar ve Hükümler Raporu* 1998-VIII) davasına atıfla, “Sözleşmenin, yaşama kast edecek her tehdit iddiasına karşı yetkilileri iddia olunan tehdidin gerçekleşmesini önlemeye dönük somut tedbir almakla yükümlü kılmadığını” hatırlatmaktadır. Bu nedenle, Hükümet bu davanın anılan *Osman davasında* belirlenen kriterler ışığında değerlendirilmesi gerektiği görüşündedir; dolayısıyla AIHM’nin, maktulün gerçek ve yakın bir tehdide maruz kalıp kalmadığını, yetkililerin bu durumu bilip bilmediklerini veya bilmeleri gerekip gerekmediğini ve yetkililerin bu tehdidi ortadan kaldıracak tedbirleri alıp alamayacaklarını incelemesi gerektiği kanaatindedir.

Hükümete göre, Sözleşmenin 2. maddesinin ihlali, sadece bu koşulların tamamının bir arada mevcut olması durumunda söz konusu olabilmektedir.

49. Hükümet, somut olayda, Sedat Kayak’ın o okulun öğrencisi olmadığını ve geçmişte faille bir araya gelmesinin söz konusu olmadığını, dolayısıyla Kayak’ın gerçek ve yakın bir tehdide maruz kalmadığını savunmaktadır. Hükümete göre, okul yetkililerinin maktulün özel hayatını ve maktulle fail arasındaki ilişkileri bilmeleri mümkün değildir. Hükümet, Milli Eğitim Bakanlığı ve emniyet birimlerinin okulların güvenliğini sağlamak için işbirliği yaptıklarını ve öğretmenler öğrencilerin

gözetiminden sorumlu olsalar dahi bıçaklama olayının okul sınırlarından 150 metre mesafede cereyan etmiş olduğunu ifade etmektedir.

50. Hükümet, öğrencilerin 222 sayılı Kanun ve ilgili mevzuat gereğince denetim ve gözetim altında tutulduklarını kaydetmektedir. Hükümet, bu bağlamda öğrencilerin davranışlarının ve okula giriş ve çıkış saatlerinin izlenmesinden sorumlu öğretmenlerin belirlendiği aylık çizelgeler bulunduğunu, öğrencilerin ders saatleri dâhilinde okul dışına çıkmalarının yasak olduğunu sadece hafta sonları velilerinin onayı ile okuldan çıkmalarına müsaade edilmekte olduğunu kaydetmektedir.

51. Hükümet, ayrıca başvuruların iddialarının temelsiz olduğunu ve dosyada ölüm olayının sorumluluğunun ulusal makamlara yüklendiğini ispatlayan hiçbir unsur bulunmadığını savunmaktadır. Hükümet, okul çevresinin güvenliğinin okul ve emniyet yetkilileri tarafından işbirliği içerisinde sağlandığını ifade etmektedir. Olay günü ise, okul yetkilileri, bıçaklama olayını öngörmedikleri için okul yetkilileri emniyet birimlerinden özel bir güvenlik talebinde bulunmamışlardır.

52. Hükümet son olarak, ulusal makamların gerekli soruşturmaları gecikmeksizin ve etkin biçimde yürüttüklerini savunmaktadır.

B. AİHM'nin Değerlendirmesi

53. AİHM, Sözleşmenin 2. maddesinin 1. fıkrası gereğince Devletin kasıtlı ve hukuksuz şekilde ölüme sebebiyet vermekten kaçınmanın yanı sıra kendi hukukuna tabi kişilerin yaşamlarını korumak için gerekli tedbirleri almakla yükümlü olduğunu (*L. C. B. V. Birleşik Krallık*, 9 Haziran 1998, paragraf 36, derleme 1998-III) ve Devletin bu yükümlülük çerçevesinde suç işlemekten caydırıcı yasal zemini ve idari koşulları tesis ederek yaşam hakkını koruma ve ayrıca buna ilişkin ihlalleri önleyici, bastırıcı ve cezalandırıcı bir infaz mekanizması geliştirme ödevinin bulunduğunu

hatırlatmaktadır. (*Makaratzis v. Yunanistan* [BD], no 50385/99, paragraf. 57, AİHM 2004-XI).

54. Bu durumda, yetkililer, Sözleşmenin 2. maddesi uyarınca belirli durumlarda hayatı başkalarının suç teşkil eden fiilleri nedeniyle tehdit altında bulunan kişiyi korumak için gerekli koruyucu tedbirleri alma yönünde bir pozitif yükümlülüğe sahiptirler (yukarıda belirtilen *Osman*, paragraf. 115). Bununla birlikte, bu gereklilikten, bu pozitif yükümlülüğün muhtemel her şiddet eyleminin engellenmesini kapsadığı anlamı çıkmamaktadır (özellikle bkz. *Tanrıbilir v. Türkiye*, no 21422/93, paragraf. 71, 16 Kasım 2000). Bu yükümlülüğün kapsamı, yetkililere imkânsız ve orantısız bir yük getirmemelidir ve insan davranışlarının öngörülemez olduğu gerçeği ve ayrıca öncelik ve kaynaklar bakımından bulunulması gereken operasyonel tercihler göz önünde tutularak yorumlanmalıdır (yukarıda belirtilen *Osman*, paragraf. 116).

55. Bu bağlamda, şu da kaydedilmelidir ki, AİHM geçmişte, muhtemel bir cinayet eyleminin hedefindeki kişi veya kişilerin korunması gerekliliğine ilişkin davalar ile maktulün bir suçun hedefi olacağından önceden tespit edilmesinin mümkün olmadığı davalar arasında ayrım gitmiştir. (özellikle bkz. yukarıda belirtilen *Osman, Paul ve Audrey Edwards v. Birleşik Krallık*, no 46477/99, AİHM 2002-II ve *Opuz v. Türkiye*, no 33401/02, AİHM 2009). Nitekim, anılan ikinci durumda mesele, yetkililerin sorumluluğunun kurbanın özel olarak korunmasını sağlamalarını kapsayıp kapsamadığı değil, şiddet içeren bir suçtan dolayı hapis cezasına mahkûm olmuş kişi veya kişilerin işleyebilecekleri suçlara karşı genel olarak güvenliğin sağlanmasıdır (*Mastromatteo v. İtalya* [BD], no 37703/97, paragraf. 69, AİHM 2002).

56. Somut olayda, AİHM başvuruların yakınının beklenmedik şekilde gelişen olaylar zinciri sonucunda trajik bir şekilde yaşamını yitirdiğini gözlemlemektedir. Bu trajik olay öncesinde, okul idarecileri de dâhil ulusal makamların, maktulün bir başkasının suç teşkil eden fiilinin gerçek ve yakın

sonucunun tehdidi altında olduğunu düşünmelerine yol açabilecek hiçbir neden bulunmamaktaydı. Nitekim, olaylar esnasında başvuruların yakınının E.G'nin cinayetle neticelenecek fiilinin muhtemel hedefi olduğunun belirlenmesinin mümkün olabileceğini gösterebilecek hiçbir unsur bulunmamaktadır.

57. Bir ilköğretim kurumunda, ihtilaf konusu fail gibi neredeyse on sekiz yaşında olan bir öğrencinin bulunması, hiç kuşkusuz o sırada yürürlükte olan ilköğretim mevzuatına aykırıydı (yukarıda belirtilen 16 ve 31. paragraf). Buna rağmen, AİHM yalnızca bu gibi hükümlerin ihlalinin tek başına Sözleşmenin 2. maddesi açısından bir sorun teşkil etmediği kanaatinde dir.

58. Bu durumunun aksinin söz konusu olması için, yetkililerin müdahale etmemelerinin bu bağlamda başvuruların yakını için gerçek ve yakın bir tehlike teşkil ettiğinin tespit edilmesi gerekir. Halbuki İlköğretim Müfettişleri Başkanlığı'nın yürüttüğü soruşturmada, failin davranış bozuklukları gösterdiğinin anlaşılmasına rağmen (yukarıda belirtilen 13, 14, 16. paragraflar), ihtilaf konusu olaydan önce, öğretmenlerine yaşı ve karakteri nedeniyle başkaları için herhangi bir tehdit oluşturduğunu düşündürecek, özel bir gözetime tabi tutulmasını gerektirecek, saldırganca ve şiddet içeren davranışlar göstermediği görülmektedir.

59. Bu hususlar nedeniyle, bu dava önceden belirtilen davalardan açıkça ayrılmaktadır (yukarıda belirtilen 55. paragraf). Nitekim, bu davada söz konusu olan husus, Devletin okul yetkilileri aracılığıyla kendine emanet edilen çocukların sorumluluğunu üstlenme yükümlülüğüdür. Bu bağlamda, AİHM, okul yetkililerinin, özellikle yaşlarından kaynaklanan savunmasızlıklarını da dikkate alarak öğrencilerin sağlıklarını koruma ve iyiliklerini temin yönündeki temel sorumluluklarını dikkatlere sunmaktadır (*mutatis mutandis* bkz. *Molie v. Romanya davası* (kabul edilebilirlik kararı), no 13754/02, 1 Eylül 2009). Bu bağlamda AİHM, okullara verilen bu sorumluluğun, kendi gözetimlerinde buldukları süre boyunca öğrencileri

olası her türlü şiddete karşı korumak amacıyla güvenliklerini gözetmek gibi temel bir ödevi de içerisinde barındırdığı kanaatindedir.

60. AİHM, öğrencilerin gözetimi yükümlülüğünün ilke olarak öğrencilerin kendine emanet olduğu süre zarfında okula ait olduğunu vurgulamaktadır. Öğretmenlerden bütün öğrencileri sürekli gözetim altında bulundurarak beklenmedik bir davranış sergilenmesi durumunda derhal müdahale etmeleri beklenemese dahi AİHM, öğrencilerin okula giriş ve çıkışları ile okul içinde ve dışındaki hareketleri belirli davranışlarının daha yakından izlenmesi gerektiği kanaatindedir.

61. Somut olayda, AİHM, eldeki delilleri değerlendirdiğinde, ihtilaf konusu suçun failinin öğrenim gördüğü okulun yönetiminin, başvuranların yakınının ölümüne neden olan olaydan önce birkaç defa okul çevresindeki güvenlik sorunlarından yetkilileri haberdar etmiş olduğunu, özellikle okul girişine bir güvenlik kulübesi inşa edilmesini ve emniyet birimlerinin yardımını talep ettiğini ve sonuç alamadığını kaydetmektedir (yukarıda belirtilen 6-7. paragraflar).

62. Okul müdürünün, bu talepleri kuşkusuz öncelikle öğrencilerinin okul dışından yabancı şahısların saldırgan tutumlarından korunmalarına yönelik olmuştur (yukarıda belirtilen 7. paragraf). Ancak, ihtilaf konusu olayların gelişimine bakıldığında AİHM, olayları tetikleyen unsurun E.G'nin, maktulün da aralarında bulunduğu ve o okulun öğrencisi olmayan bir grup genç tarafından okul bahçesinde saldırıya uğraması olduğunu göz ardı edemez (yukarıda belirtilen 9, 15, 16 ve 31. paragraflar).

63. Bu bağlamda, AİHM, okul müdürünün öğrenci yurdunun gözetiminden sorumlu öğretmenlere verdiği talimatla onlara eğitim ve öğretim haricinde başka sorumluluklar yüklediğini kaydetmektedir. Bu sorumluluklar öğrencilerin ders saatleri öncesi ve sonrasında ve yemek esnasında gözetimini ve ayrıca okul binaların, yatakhane ve okul bahçesinin gözetimini içermekteydi (yukarıda belirtilen 8. paragraf).

64. Halbuki, delillerin incelenmesinden açıkça görülmektedir ki personel yetersizliğinden ötürü öğrencilerin okul binaları dışındaki gözetiminin zaman zaman bizzat öğrencilerine kendilerine bırakılması söz konusu olmuştur (12 ve 16. paragraf). Ayrıca, E.G'nin başvuruların yakınına bıçaklarken kullandığı bıçağı nasıl temin ettiği bilinmese dahi okul içerisinden, yani öğrencilerin girmesinin yasak olduğu mutfaktan temin ettiği aşikârdır. Dolayısıyla, E.G.'nin öğretmenlerin gözetimi altında olması gereken bir anda okul içerisinde serbestçe dolaştığı ve suç işlemek amacıyla rahatlıkla okul dışına çıkabildiği görülmektedir (yukarıda belirtilen 8. paragraf).

65. AİHM, öğretmenlerin E.G.'yi maktul ile karşı karşıya getiren kavgadan haberdar olduktan sonra duruma müdahale ettiklerini gözlemlemektedir (yukarıda belirtilen 9 ve 12. paragraf). Bu bağlamda, AİHM, E.G'nin yemekhaneden bir bıçak almaya gittiğini öğrenen bir öğretmenin E.G'yi men etmeye gayret etmek yerine yemekhane kapısında üç-dört dakika beklemesini esefle karşılamaktadır (yukarıda belirtilen 12. paragraf).

66. Yukarıda belirtilenler ışığında, AİHM, Danıştay Başsavcısı'nın okul yöneticilerinin gözetim görevlerini ihmal ettikleri ve idarenin de kusurlu olduğu yönündeki değerlendirmesine katılmaktadır (yukarıda belirtilen 33. paragraf). AİHM, ihtilaf konusu olayların meydana geldiği sırada ulusal makamların, failinin de öğrencileri arasında olduğu okuldaki gözetim görevlerini yerine getiremediklerini tespit etmektedir.

67. AİHM, somut olayın koşullarında Sözleşmenin 2. maddesinin ihlal edildiğine hükmetmektedir.

III. Sözleşmenin 6. maddesinin ihlali edildiği iddiası ile ilgili olarak

68. Başvuranlar, Sözleşmenin 6. maddesinin 1. fıkrasına istinaden, tazminat talebiyle açılan idari davanın uzunluğundan şikâyet etmektedirler. İlgili hüküm aşağıdaki gibidir:

« 1. Herkes, gerek medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili nizalar, gerek cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir AİHM tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir. (...)

69. AİHM, somut olayda ilgili dönemin, başvuruların Milli Eğitim Bakanlığı'na tazminat talebiyle başvurdukları 27 Mart 2003 tarihinde başlayıp ve Danıştay'ın başvurular tarafından açılan temyiz davasını reddettiği 2 Temmuz 2008 tarihinde son bulduğunu kaydetmektedir. Dolayısıyla, dava, bir ön idari işlemin yanı sıra iki yargı makamları önünde yaklaşık 5 yıl 3 ay sürmüştür.

70. Hükümet, ulusal yargı organlara atalet atfedilemeyeceğini, mahkemelerin yargılama işlemlerini makul sürede yürüttüklerini savunmaktadır.

71. Başvuranlar, ihtilaf konusu olayların karmaşık bir özellik arz etmediğini, oysa ulusal yargı organlarının dava sürecinde pek az şey yaptıklarını iddia etmektedirler.

72. AİHM, bir dava ile ilgili makul sürenin davanın koşullarına ve AİHM'nin yerleşik içtihadı bağlamında özellikle davanın karmaşıklığına, başvuranın ve yetkili makamların tutum ve davranışına göre değerlendirildiğini hatırlatmaktadır. (örneğin bkz. *Frydlende v. Fransa* [BD], no 30979/96, paragraf. 43, AİHM 2000-VII).

73. AİHM, ayrıca önceden bu davadakine benzer sorunların söz konusu edildiği pek çok davaya baktığını ve bu davalarda Sözleşmenin 6. maddesinin 1. fıkrasının ihlaline hükmettiğini kaydetmektedir (yukarıda belirtilen *Frydlender*).

74. AİHM, sunulan deliller ışığında ve davanın başvuranlar için arz ettiği önemi de dikkate alarak, Hükümetin bu davada farklı bir hükme varmasını sağlayacak herhangi bir olgu veya argüman sunmadığını kaydetmektedir. AİHM, bu konudaki içtihadı çerçevesinde, somut olayda süresinin aşırı olduğu ve “makul süre” gerekliliğinin gözetilmediği kanaatindedir.

Dolayısıyla, Sözleşmenin 6. maddesinin 1. fıkrası ihlal edilmiştir.

IV. Sözleşmenin 41. maddesinin uygulanması ile ilgili olarak

75. Sözleşmenin 41. maddesinin hükmü aşağıdaki gibidir:

« AİHM işbu Sözleşme ve protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Taraf'ın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, AİHM, gerektiği takdirde, zarar gören tarafın hakkaniyete uygun bir surette tatminine hükmeder. »

A. Tazminat

76. Başvuran, yaşaması halinde oğlunun kendisine verebileceği maddi desteğe karşılık, ulusal adli işlemler esnasında hazırlanan bilirkişi raporuna dayanarak 4 513, 74 Avro tazminat talep etmektedir (yukarıda belirtilen 29. paragraf). Başvuran, ayrıca 60. 000 Avro manevi tazminat talep etmektedir. Başvuran, oğlu için 40. 000 Avro manevi tazminat talep etmektedir.

77. Hükümet, bu taleplere itiraz etmekte ve maddi tazminat miktarının ancak dayanaksız ve tahmini bir hesaplama dayalı olduğunu savunmaktadır.

78. AİHM, iddia olunan zarar ve Sözleşmenin ihlali arasında açık bir neden – sonuç ilişkisi olması gerektiğini ve uygun hallerde adil tazmin kapsamında muhtemel mali destekten yoksun kalınması dolayısıyla tazminatın da söz konusu olabileceğini hatırlatmaktadır (diğer birçoğu arasında bkz. *Kavak v. Türkiye*, no 53489/99, paragraf. 109, 6 Temmuz 2006). AİHM, somut olayda başvuranın oğlunun yaşamının korunamamasında ulusal makamların sorumluluklarının bulunduğuna

hükmetmiştir. Bu koşullar altında, Sözleşmenin 2. maddesinin ihlali ile başvuranın öne sürdüğü maddi tazminat arasında neden –sonuç ilişkisi bulunmaktadır. AİHM, ayrıca Hükümetin başvuranın sunduğu hesaplama itiraz ettiğini, oysa bu hesabın ulusal yargı organlarının görevlendirdiği bir bilirkişi tarafından hazırlanan rapora dayalı olduğunu vurgulamaktadır. AİHM, bu hususu göz önünde tutarak, başvuranın maddi tazminat talebinin karşılanması gerektiğine, dolayısıyla kendisine 4 513 Avro ödenmesine karar vermektedir.

79. Talep edilen manevi tazminat ile ilgili olarak, AİHM başvuruların her ikisine 15. 000 Avro ödenmesine hükmetmektedir.

B. Masraf ve giderler

80. Başvuranlar, ayrıca ulusal yargı organlarında ve AİHM önünde avukatlarına ödedikleri ücretler için Elazığ Barosusun ücret çizelgesinde yer alan farklı tutarlar temelinde AİHM'nin takdir edeceği bir tutarın kendilerine ödenmesini talep etmektedirler. Başvuranlar, bunun yanı sıra ulusal yargı organlarında ve AİHM'de ödedikleri harçlar için 1044,99 Türk Lirası talep etmektedirler. Kanıt amacıyla, Elazığ Barosu vekâlet ücreti çizelgesini, vekâlet saatlerinin gösterildiği zaman çizelgesini ve ilgili faturaları sunmaktadırlar.

81. Hükümet bu miktara itiraz etmektedir.

82. AİHM'nin içtihadına göre, başvuran masraf ve giderlerinin doğruluğunu, gerekliliğini ve ödenen miktarların makul olduğunu ispatlamak kaydıyla bu masrafların iadesini talep edebilir.

AİHM, somut olayda eldeki belgeleri dikkate alarak AİHM önünde açılan dava için başvuranlara 1000 Avro ödenmesine karar vermiştir.

C. Gecikme faizi

83. AİHM, gecikme faizi olarak Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı faiz oranına üç puan eklenerek elde edilecek oranın uygun olduğu sonucuna varmaktadır.

BU GEREKÇELERE DAYANARAK AİHM:

1. Oybirliğiyle başvurunun kabul edilebilir olduğuna,
2. 2'ye 5 oyla Sözleşmenin 2. maddesinin ihlal edildiğine,
3. Oybirliğiyle, Sözleşmenin 6. maddesinin 1. fıkrasının ihlal edildiğine,
4.
  - a) 2'ye 5 oyla, Sözleşme'nin 44 § 2. maddesine uygun olarak; davalı devletin başvuranlara kararın kesinleştiği tarihten başlamak üzere üç ay içerisinde, ödeme tarihinde geçerli olan döviz kuru üzerinden Türk lirasına çevrilmek üzere aşağıdaki miktarları ödemekle yükümlü olduğuna:
    - i. Başvurana 4 513 (dört bin beş yüz on üç) Avro tutarında maddi tazminat ve kesilmesi muhtemel vergiler;
    - ii. Başvuranlara 15 000 (on beş bin) Avro tutarında manevi tazminat ve kesilmesi muhtemel vergiler;
  - b) Oybirliğiyle, davalı Devletin başvuranlara kararın, Sözleşmenin 44. maddesinin 2. fıkrası gereğince kesinleştiği günden itibaren üç ay içerisinde masraf ve giderler için 1000 (bin) Avro ve ayrıca tahakkuk edebilecek her türlü verginin ödeme günündeki oranlar uygulanarak Türk lirasına çevirmek suretiyle ödemesine;

c) Oybirliğiyle, yukarıda değinilen sürenin sona ermesi halinde, ödeme tarihine kadar tahakkuk edecek basit faiz tutarının da Avrupa Merkez Bankasının marjinal kredi faiz oranına dayalı olarak ve bu orana %3 puan eklenmesi suretiyle ortaya çıkacak eşit orandan ayrıca ödenmesine;

4. Oybirliğiyle, başvuranın adil tazmine ilişkin diğer taleplerini reddine karar vermiştir.

İşbu karar Fransızca dilinde tanzim edilmiş; Sözleşme'nin 77 §§ 2. ve 3. maddesi uyarınca 10 Temmuz 2012 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Stanley Naismith
Yazı İşleri Müdürü

Françoise Tulkens
Başkan

İşbu karara Sözleşmenin 74. maddesinin 2. fıkrası uyarınca aşağıdaki ayrı görüşler eklenmiştir:

- Yargıç Tulken'in mutabık görüşü;
- Yargıç Sajó ve Yargıç Raimondi'nin müşterek kısmi muhalif görüşü.

F. T.
S. H. N.

YARGIÇ TULKENS'İN MUTABIK GÖRÜŞÜ

1. Bu trajik olayda, davanın çok özel koşulları nedeniyle Sözleşmenin 2. maddesinin ihlal edildiğini gözlemlememe rağmen bu gözlemin kapsamına açıklık getirmek istiyorum.

2. Somut olayda, kuşkusuz Devletin sorumluluğunun bulunduğunu destekleyen ve gerekçelendiren farklı argümanlar bulunmaktadır. Delillere bakıldığında, failin öğrenim gördüğü okulun yönetiminin başvuruların yakınının yaşamını yitirdiği olay öncesinde birkaç kez okul çevresinde güvenliğin sağlanması talebiyle yetkili makamlara başvurduğu, ancak bu girişimlerin sonuçsuz kaldığı görülmektedir. Bu konuda, herhangi bir tedbir alınmaması, kasten ihmal anlamına gelmektedir ki Hükümet, Milli Eğitim Bakanlığı ile emniyet birimlerinin okulların güvenliğini sağlama konusunda işbirliği içinde olduklarını kabul etmektedir. Diğer taraftan, idarenin ilgili mevzuattaki hükümlere aykırı biçimde 18 yaşında bir öğrencinin ilköğretime devam etmesine müsaade etmesinin ve ayrıca İlköğretim Müfettişleri Başkanlığı'nın raporunda görüldüğü üzere, failin davranış bozuklukları bulunmasının bu olayda payı vardır. Son olarak ve en önemlisi, E.G. maktule saldırmak için kullandığı bıçağı öğrencilerin girmesinin yasak olduğu bir mekândan temin etmiş ve öğretmenlerinin gözetimi altında olması gerektiği bir sırada serbestçe okul sınırlarının dışına çıkmıştır.

3. Ancak, “okullara verilen bu sorumluluğun, kendi gözetimlerinde buldukları süre boyunca öğrencileri olası her türlü şiddete karşı korumak amacıyla güvenliklerini gözetmek gibi temel bir ödevi de içerisinde barındırdığı” (59. fıkrasının sonu) yaklaşımını savunmanın genel itibarla aşırı, tehlikeli ve içtihadımıza aykırı olduğunu düşünüyorum. Nitekim, Devletin, hayatını tehdit eden tehlike veya riskler karşısında kişiyi koruyucu tedbirleri alma zorunluluğu mutlak olamaz. Yine de, maktulun gerçek ve yakın bir

tehdide maruz kalıp kalmadığını, yetkililerin bu durumu bilip bilmediklerini veya bilmeleri gerekip gerekmediğini ve yetkililerin bu tehdidi ortadan kaldıracak tedbirleri alıp alamayacaklarını incelemek gerekir.

Somut olayda, Sedat Kayak gerçek ve yakın bir tehdide maruz kalmamıştır, zira Kayak bu okulun öğrencisi değildi ve önceden E.G. ile karşı karşıya gelmemiştir. Okul yetkililerinin maktulün özel hayatını ve maktulle fail arasındaki ilişkileri bilmeleri mümkün değildi. Dolayısıyla, yetkililerin ikisi arasındaki husumeti bilmeleri de mümkün olamazdı. Bu şartlarda, öğretmenlere genel bir gözetim sorumluluğu yüklemek, kendilerine aşırı bir sorumluluk yüklemek anlamına gelmektedir.

4. Kararda ayrıca, yetkili makamların okul idaresinin pencerelere demir parmaklık takılması ve emniyet birimlerinden destek isteği de dâhil güvenlikle ilgili taleplerini dikkate almamaları eleştirilmektedir. Eğitim anlayışı ile bu tarz mülahazaları bağdaştırmak güçtür: Müdürün talep ettiği güvenlik tedbirleri bir yana, okulların ve öğrenci yurtlarının gerçekten etrafında polis devriyelerinin dolaştığı güvenli bölgeler haline getirilmeleri mi istenmektedir?

5. Nihayet, belirli ve kişisel tehdit olmadığı durumlarda genel koruma yükümlülüğü ile ilgili olarak, hapis cezalarını çektikleri sırada dışarı çıkma izni kullanan mahkûmlar tarafından işlenen bir cinayete ilişkin *Mastromatteo v. İtalya* (24 Ekim 2002) kararında Sözleşmenin 2. maddesinin ihlal edilmediğine hükmedilmiştir. Topluma yeniden kazandırma imkânları sunulan İtalyan ceza infaz sisteminin mahkûmları topluma yeniden kazandırma imkânı verdiği önermesinde bulunan bu kararda yer alan mülahazalardan bu dava ile farklılıklarını gözeterek esinlenemez miyiz? AİHM eğitim rejiminin, korku ve şüphelerin cenderesinde “hapishane hayatına” çevrilmesindense, ergenlik döneminin

idaresinin zorluklarını da göz ardı etmeksizin, gençlerin sorumluluk duygularına ve sürekli gelişim gösterdikleri anlayışına güven üzerine bina edilmesi gerektiği kanaatini taşımaktadır.

YARGIÇ SAJÓ VE YARGIÇ RAIMONDI'NİN KISMİ MUHALEFET ŞERHİ

Çoğunluğun Sözleşmenin 6. maddesinin ihlali görüşünü paylaşıyoruz. Ancak üzülererek belirtmeliyiz ki, 2. maddenin ihlali sonucuna katılmamız mümkün değildir. Bizim kanaatimize göre, sorumlu Devlet bu davada 2. maddesinin ihlalinden sorumlu tutulamaz.

Somut olayda, olay sırasında on sekiz yaşındaki bir yatılı okul öğrencisi, aynı okulun eski bir öğrencisini kendisini tahrik etmesi sonucu bıçaklayarak öldürmüştür. Bu tahrik ve suç okul bahçesine 150 metre mesafede gerçekleşmiştir. Fail, tahrike uğradıktan sonra okula dönmüş, kimseye görünmeden okul yemekhanesinin bitişiğindeki mutfağa girmiş ve oradan cinayeti işleyeceği bıçağı temin etmiştir. İdare Mahkemesi, bu ölümden okul idaresinin sorumluluğuna yönelik hiçbir delil bulunmadığına hükmetmiştir ve bu karar Danıştay tarafından onanmıştır. Mahkeme bu kararı verirken, olayın okul dışında cereyan ettiği ve ölüm olayı ile failin yürürlükteki mevzuat hükümlerine aykırı olarak yaşı gereği okulla ilişkisinin kesilmemiş olması arasında bir ilişki bulunmadığı mülahazasından yola çıkmıştır.

Çoğunluk bu görüşü paylaşmamış, suçun işlenmesinde kullanılan bıçağa ulaşmasına müsaade ettiği ve öğretmenlerden birinin faili yemekhaneden sinirli bir şekilde çıkarken görmesine karşın men etmek için müdahale etmekte geciktiği gerekçesiyle okul idaresini özensizlikle suçlamıştır.

Ayrıca, çoğunluk okul müdürünün okul girişine güvenlik kulübesi yapılmasına dair talebinin karşılanmadığını göz önünde tutmakla birlikte, bu tedbirin öncelikle öğrencilerin okul dışından yabancı şahısların saldırgan

tutumlarından korunmalarına yönelik olduğunu kabul etmektedir. Söz konusu durum, davanın olguları ile ilişkili olmadığından, güvenlik görevlisi bulunmamasının somut olay ile herhangi bir bağlantısı olduğunu düşünmemekteyiz.

Şiddet içeren bir suçtan dolayı hapis cezasına mahkûm olmuş kişi veya kişiler de dâhil muhtemel tehlike arz eden kişilerin işleyebilecekleri suçlara karşı toplumun genel olarak korunması ve bu korumanın sınırlarının belirlenmesi gerektiği konusunda çoğunlukla hemfikiriz. (*Mastromatteo v. İtaya* [BD], no 37703/97, paragraf. 69, AİHM 2002-VIII). Ancak, şiddet içeren suçların failleri söz konusu olduğunda uygulanan bu dar yükümlülük, okulların sorumluluğunun, kendi gözetimlerinde buldukları süre boyunca öğrencileri olası her türlü şiddete karşı korumak amacıyla güvenliklerini gözetmek gibi temel bir ödevi de içerisinde barındırdığı gerekçesiyle önceden suç işlememiş bir öğrencinin durumuna uyarlanmıştır. Bu argümanın esası üzerine bir tartışmaya girmeksizin, bu davanın, münhasıran bir eğitim kurumunun gözetimi altındaki savunmasız çocukların korunması ile ilgili olmadığını kaydetmek gerekir. Bir eğitim kurumu, öğrencilerin okul sınırları dışındaki davranışlarını kontrol altında tutamaz; ayrıca, ne kadar korumacı olursa olsun hiçbir Devlet, vatandaşlarının tüm davranışlarını kontrol altında tutmaya muktedir değildir.

Devletin, yaşamın korunması ile ilgili koruyucu tedbir alma sorumluluğunun bulunduğu aşikârdır. Mevcut davada, söz konusu olanın bir okul olduğu ve okulların suçu önleme konusunda doğal olarak emniyet birimleri ile aynı imkânlarla sahip olamayacaklarını gözden kaçırmamak gerektiğini ve ayrıca AİHM'nin güvenlik güçlerinin görevlerine ilişkin içtihadı ışığında ortaya konan ilkeleri hatırlatmanın yararlı olduğunu düşünmekteyiz:

«Modern toplumlarda polisliğin güçlükleri, insan davranışının öngörülemez olduğu gerçeği ve öncelikler ve kaynaklar bakımından bulunulması gereken operasyonel tercihler dikkate alındığında, pozitif yükümlülüğün kapsamı AİHM'ye göre yetkililer üzerine imkânsız veya orantısız bir yük getirmeyecek biçimde yorumlanmalıdır. Bu yaklaşıma uygun olarak, yetkililerin, yaşama yönelik her tehdit iddiası karşısında Sözleşme gereğince bu riskin gerçekleşmesini önlemeye dönük operasyonel tedbir almaları mümkün değildir (*Osman – Birleşik Krallık*, 28 Ekim 1998, Par. 116, Karar ve Hükümler Raporu 1998-VIII).»

Bu ilkenin dışına çıkmak için hiçbir neden görmüyoruz. Kaldı ki, bu davanın şartlarına bakıldığında, okul sınırları dışında cereyan eden öngörülemez bir insan davranışının ortaya çıkması ile eğitim sisteminin yapısal kusuru arasında hiçbir neden-sonuç ilişkisi içinde bulunmamaktadır.

*Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü İnsan Hakları Daire Başkanlığı tarafından Türkçe'ye çevrilmiş olup, gayri resmi tercümedir.